

REDAKTIONELT FORORD

Årgang 200: Landbrugets fremtid

Som det er de fleste læsere bekendt, markerer vi i 2014, at Tidsskrift for Landøkonomi udkommer med årgang 200. Hermed er tidsskriftet blandt de ældste tidsskrifter i Danmark og blandt de ældste tidsskrifter i verden inden for området. Tidsskrift for Landøkonomi udkommer derfor i 2014 med tre jubilæumsnumre med tre temaer: „Landbruget og forskningen“, „Landbrugets udvikling gennem 200 år“ og „Landbrugets fremtid“.

De første jubilæumsskrifter, „Landbruget og forskningen“ og „Landbrugets udvikling gennem 200 år“, udkom i henholdsvis maj og september 2014, og dette tredje og sidste jubilæumsskrift har således temaet „Landbrugets fremtid“.

Dansk landbrug har i flere årtier gennemlevet grundlæggende forandringer - både strukturelt, erhvervsmæssigt og institutionelt. Både de nationale og de internationale rammer har forandret sig, og begge dele har i større eller mindre grad påvirket landbrugets udvikling. Dansk landbrug i dag er i høj grad et resultat af denne udvikling.

Landbrugets fremtid kan på visse måder nemt forudses, fordi der er klare internationale tendenser: Når et land gennemgår en økonomisk og industriel udvikling, vil landbrugs- og fødevarerektorens relative betydning i samfundsøkonomien falde. Samtidig vil den teknologiske udvikling påvirke landbruget, produktiviteten i landbruget øges, og færre landmænd kan producere endnu mere. Resultatet bliver stigende afvandring fra landbruget, større bedrifter og realprisfald på landbrugsvarer.

På andre områder er landbrugets udvikling og udviklingsmuligheder bestemt af nogle natur- og ressourcegivne forhold, som er svære at påvirke, og som sætter snævre grænser for landbrugsudviklingen.

På helt andre områder bestemmes landbrugets fremtidige udvikling af de beslutninger, som et land tager. Jordlovgivning, handelspolitik, erhvervs politik m.m. kan være afgørende for udviklingen.

I dette jubilæumsnummer af Tidsskrift for Landøkonomi bliver mange af disse emner og aspekter berørt.

Den første artikel er af fødevareminister Dan Jørgensen og har titlen: *Omstilling er nøglen til fremtidig vækst*. Fødevareministeren begynder med at konstatere, at Danmarks fødevaresektor må indstille sig på en fremtid, hvor miljøbeskyttelse, dyrevelfærd, kvalitet og sikkerhed er en forudsætning for fremtidig vækst. Det konstateres også, at Danmarks fødevaresektor er en af de vigtigste søjler, som dansk økonomi hviler på. Udfordringer, muligheder og trusler bliver nævnt. Som konklusion nævnes, at vi ikke skal smide barnet ud med badevandet og lave om på hele vores fødevareproduktion "over night", men at vi skal spænde omstillingsbuen til det yderste.

Den næste artikel er af formand for Landbrug & Fødevarer, Martin Merrild, og har titlen *Fremtidens landbrug ved en korsvej*. Budskabet er, at efterspørgslen efter fødevarer på verdensmarkedet vil fortsætte med at stige de kommende årtier. Så der er gyldne muligheder for dansk landbrug i fremtiden, hvis vi formår at skabe de optimale vilkår for at øge Danmarks landbrugsproduktion i balance med natur og miljø. Artiklen afsluttes med en konstatering af, at dansk landbrug står ved en korsvej. Ønsker vi for alvor mere produktion med mindre miljøpåvirkning? Eller vil vi fortsætte en regulering uden synderlig miljøgevinst, der presser landbrugsproduktionen ud til meget mindre miljøvenlige lande end Danmark?

Den tredje artikel er skrevet af Frederik Lüttichau, præsident for Det kgl. Danske Landhusholdningsselskab. Landhusholdningsselskabet har som bekendt udgivet tidskriftet gennem alle 200 år, og i de seneste år i samarbejde med Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi. Artiklen har emnet, *Landbrugets fremtid*, og indledningsvist konstateres det, at landbruget i disse år står over for store udfordringer. Samtidig er der også meget store muligheder for et dansk landbrug i den fortsatte globalisering. Hvis man fra politisk hold ønsker det, vil man i de kommende år have en nærmest unik mulighed for at redefinere det danske landbrug. Det kunne medføre et landbrug, der beskæftiger flere, producerer mere, og ikke belaster det omgivende samfund mere; måske oven i købet mindre.

Den fjerde artikel har titlen *Fremtidige ejerformer i dansk landbrug* og er skrevet af Niels Kærgård, professor ved Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi. I artiklen understreges det, at selvejet har været sjælen i dansk landbrug siden begyndelsen af det 19. århundrede. Men denne ejerform er under pres, for de moderne landbrug er blevet så store, at unge mennesker, der skal til at etablere sig, meget vanskeligt kan få finansieret et ejendoms køb. Samtidigt er de danske ejendomspriser så høje, at det er svært for en ekstern investor at få sin investerede kapital forrentet tilfredsstillende.

I den helt nære fremtid spiller reformer af EU's landbrugspolitik en væsentlig rolle. Dette belyses nærmere i den følgende artikel, *2014-reformen af EU's fælles landbrugspolitik og implikationer for Danmark*, skrevet af Kim Martin Lind, Niels Kærgård og Henrik Zobbe, Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi. I artiklen konkluderes det bl.a., at den samlede støtte til landbruget i EU vil være gradvist faldende, men ikke mere end, at konsekvenserne er til at overskue. Langt større konsekvenser har udjævningen af støtten både mellem lande

og internt i landene. Særligt kvægsektoren i Danmark vil opleve en signifikant nedgang i støtten, mens andre sektorer vil opleve mindre effekter.

Den følgende artikel er skrevet af Kim Martin Lind og Henrik Zobbe, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi og har titlen *Fødevarerpriser, fødevarerproduktion og befolkningstilvækst frem mod 2050: Er der mad nok til alle, og hvad bliver dansk landbrugs rolle?* I artiklen konkluderes det bl.a., at den globale fødevarerproduktion er vokset støt og roligt igennem de sidste 50 år. Hvis den historiske vækst i fødevarerproduktionen kan vokse med samme hastighed de næste 50 år, vil det på globalt plan betyde, at klodens 9 mia. indbyggere på dette tidspunkt vil have mere mad til rådighed – målt per indbygger – end i dag. Hvis dette skal lykkes, skal flere uopdyrkede arealer i anvendelse, og der skal overføres eksisterende teknologi til underudviklede områder.

Den næste artikel bringer os tilbage til det mere jordnære. Artiklens titel er: *Den foranderlige arealanvendelse og en ny mulig guldalder for danske landbrug?* og er skrevet af Tommy Dalgaard, Institut for Agroøkologi. I artiklen tages der udgangspunkt i forandringerne i det danske landbrugsareal, og herefter besvares en række spørgsmål: Men hvordan vil fremtiden tegne sig? Vil de senere års tilbagevendte afhængighed af naturens bæredygtighed ift. øgede miljø-, klima- og naturbeskyttelseskrav fortsætte? Hvilke nye teknologiske muligheder vil åbne sig? Vil globaliseringen med en voksende middelklasses forbrug og fødevarerbehov betyde en ny guldalder for fødevarerproduktion? Og hvad kommer det til at betyde for afgrødevalget og balancen mellem forskellige typer af arealanvendelse og landbrug i Danmark?

Den følgende artikel er skrevet af Niels Kærgård og Jørgen Dejgaard Jensen, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi og har titlen: *Fremtidens kost*. I artiklen konstateres det, at emnet er af central betydning for landbrugsproduktionen, klimaet, miljøet og befolkningens sundhed. En sund og velsmagende kost er også afgørende for forbrugernes velvære. Der er imidlertid utallige samfundsmæssige strukturer, der har haft og også i fremtiden vil få betydning for kostvalget. Der kan f.eks. tænkes på den øgede velstand, mere fritid, kvindernes udearbejde og internationaliseringen. Det er derfor ekstremt vanskeligt af forudse den fremtidige udvikling, og med den store samfundsmæssige betydning er det også et område, som politikerne må have en berettiget interesse i at påvirke.

I den næste artikel, *Landbrugets strukturudvikling frem til 2030*, fremskrives udviklingen i dansk landbrug. Udgangspunktet er, at strukturudviklingen i vid udstrækning er upåvirket af de økonomiske og politiske rammevilkår - bl.a. fordi teknologi og udnyttelse af stordriftsfordele er så vigtige drivkræfter bag strukturudviklingen.

Det forventes, at i 2030 vil den gennemsnitlige svinebedrift have knap 10.000 svin - en 4-5-dobling i forhold til i dag. En gennemsnitlig malkekobedrift forventes at blive knap 3-doblet i størrelse i perioden og vil have knap 400 malkekøer i 2030. Hvis den nuværende tendens

fortsætter, vil der i 2030 kun være omkring 5.000 heltidsbedrifter men knap 15.000 deltidsbedrifter. Liberalisering og deregulering vil fremme koncentrationen yderligere, og i 2030 vil specialiseringen på flere områder være så godt som fuldendt.

Den sidste artikel har emnet *Fremtiden for den danske fødevarerindustri*. I artiklen tages der udgangspunkt i den historiske udvikling, det internationale mønster, mulige ændringer i omverdenen og cykliske forløb. På baggrund heraf opstilles der nogle pejlemærker for fødevarerindustriens fremtidige udvikling.

De seneste årtiers udvikling i retning af bl.a. stigende virksomhedsstørrelser og koncentration, færre men mere globalt orienterede virksomheder samt med en relativt stor vægt andelsselskaber kan forventes at fortsætte fremover på de fleste områder. Eksterne kapitalfonde kan forventes at få en større rolle, samtidig med at andelsejet stadig har en stor betydning men kan udvikle sig i forskellige retninger. Detailhandlens magt stiger endnu mere, og det presser fødevarerindustrien til øget samarbejde. Sikring af råvareforsyninger og -leverancer får større betydning for fødevarerindustrien fremover.

God læselyst.

Ph.D., cand. agro. & merc. Henning Otte Hansen (ansvarshavende redaktør)
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet